

MARIUS GRIGONIS

Varšuvos universitetas

ARGUMENTO UŽ ONTINIŲ ASMENŲ PAPRASTUMĄ KRITINĖ ANALIZĖ*

A Critical Analysis of the Argument
for the Ontological Simplicity of the Self

SUMMARY

In a number of his essays E.J. Lowe presented an interesting argument for the ontological simplicity of the self. This argument had become the subject of Eric T. Olson's polemic reaction, who was trying – unsuccessfully – to discover a formal mistake in the argument. Eventually, the modified and improved version of Lowe's reasoning came out in his paper *Identity, Composition, and the Simplicity of the Self*. It seemed that the argument for the ontological simplicity of the self has resisted criticism. In my paper I am going to present a few manoeuvres which can be used by advocates of animalism to dismiss conclusions from Lowe's argument. An animalist may want to do that because of a simple reason: on animalism it is difficult to argue for the *simplicity of the self* thesis, as persons are – according to animalism – human organisms, it means composite objects. My analysis is going to show that the simplicity argument – although remains formally valid – is not sound in the light of proven difficulties and shortcomings. This enables me to insist on an animalistic interpretation of the subject, according to which the self is a composite material object, identical with a living human organism.

SANTRAUKA

E. J. Lowe daugelyje savo darbų yra pateikęs įdomų argumentą už ontinių asmenų paprastumą. Su šiuo argumentu polemizavo Ericas T. Olsonas, kuris nesėkmingai bandė rasti formalią to argumentavimo klaidą.

* Šis darbas yra vienas iš tyrimų projekto *The Ontology of Mental Causation*, kurį vykdžiau. 2010/2011 mokslo akad. m. Durham University vadovaujant Prof. E.J. Lowe'ui, rezultatų. Šis projektas buvo finansiškai paremtas IEF–Marie Curie Intra-European Fellowship for Career Development grantu (referencinis nr.: 250594).

RAKTAŽODŽIAI: E. J. Lowe, asmuo, kūnas, tikroji dalis, organizmas, suma, paprastumas, argumentas.

KEY WORDS: E. J. Lowe, person, body, proper part, organism, sum, simplicity, argument.

Modifikuota ir pagerinta Lowe'o įrodymo versija buvo galutinai pateikta darbe *Identity, Composition, and the Simplicity of the Self*. Atrodė, kad argumentas už ontinį asmenų paprastumą atlaikė kritiką. Šiame tekste norėčiau pristatyti kelis mane, kurie animalizmo šalininkui galėtų padėti atremti Lowe'o samprotavimo išvadas. Animalistas gali norėti tai padaryti dėl paprastos priežasties: remiantis animalizmu sunku pagrįsti tezę apie ontinį asmenų paprastumą, jeigu tie asmenys animalizmo požiūriu yra žmonių organizmai, t. y. sudėtingi objektai. Mano analizė rodo, kad argumentas už ontinį asmenų paprastumą, nors vis dar formaliai taisyklingas, gali būti interpretuojamas (atsižvelgiant į nurodytus sunkumus) kaip materialiai neteisingas. Šio tipo sprendimas leistų atstovauti animalistinio subjekto interpretacijai, pasak kurios asmuo yra sudėtingas materialus objektas, identiškas gyvam žmogaus organizmui.

ĮVADAS

E. J. Lowe daugelyje savo darbų¹ yra pateikęs įdomų argumentą už ontinį asmenų paprastumą. Su šiuo argumentu polemizavo Ericas T. Olsonas², kuris nesėkmingai bandė rasti formalią to argumentavimo klaidą. Modifikuota ir pagerinta Lowe'o įrodymo versija buvo galutinai suformuluota darbe *Identity, Composition, and the Simplicity of the Self*.³ Atrodė, kad argumentas už ontinį asmenų paprastumą atlaikė kritiką. Šiame tekste norėčiau pristatyti kelis mane, kurie animalizmo šalininkui galėtų padėti atremti Lowe'o samprotavimo išvadas. Animalistas gali norėti tai padaryti dėl paprastos priežasties: remiantis animalizmu sunku pagrįsti tezę apie ontinį asmenų paprastumą, jeigu tie asmenys animalizmo požiūriu yra žmonių organizmai, t. y. sudėtingi objektai.

Prieš pradėdamas analizuoti Lowe'o

argumentą, noriu pateikti tam tikras išankstines prielaidas. Pirma, tarkime, kad tiek metafizinės Lowe'o pažiūros, tiek pagrindinės animalizmo tezės yra žinomos. Antra, savo svarstymuose praleidžiu Olsono kritikos temą ir argumentacijos autoriaus atliktas įrodymo modifikacijas – šiai analizei pasitelkiu galutinę, brandžią diskutuojamojo argumento versiją. Trečia, kad analizė būtų aiški, praleidžiu sudėtingą, su žmogaus būtimi susijusią metafizikos problematiką ir nepateikiu jos platesnio filosofinio konteksto. Ketvirta, sutinku, kad aptariama argumento už ontologinį asmenų paprastumą versija yra formaliai taisyklinga, t. y. tariau, kad to argumento išvada logiškai kyla iš jo prielaidų. Todėl atsisakysiu formalios samprotavimo analizės, sutelksiu dėmesį tik į jo materialųjį taisyklingumą.

ARGUMENTAS UŽ ONTINĮ ASMENŲ PAPRASTUMĄ

Lowe'o argumentacija paremta devyniomis prielaidomis. Pirmosios keturios yra metafizinės tezės, pagrįstos intuicija ar papildomais samprotavimais:

(1*) Egzistuoju Aš ir egzistuoja mano kūnas.

(2*) Nesu identiškas savo kūnui [*antidontizmas*].

(3*) Nesu identiškas jokiai savo kūno tikrajai [lenk.: *właściwa*, angl. *proper*] daliai.

(4*) Neturiu jokios tikrosios dalies, kuri nebūtų mano kūno tikroji dalis.

Kitos keturios prielaidos – tai klasi-
kinės mereologijos tezės:

- (5*) Jeigu duotasis objektas turi kokias nors tikrąsias dalis, tai mereologinė tų dalių suma egzistuoja ir yra to objekto tikroji dalis [fuzijos taisyklė].
(6*) Jeigu duotasis objektas turi kokią nors tikrąją dalį, tai yra kita jo dalis, kuri nėra tos pirmosios dalies tikroji dalis [silpnojo papildinio taisyklė].
(7*) Jokie du tikrąsias dalis turintys daiktai neturi tiksliai tų pačių tikrųjų dalių tuo pačiu laiku [silpnojo ekstensionalityumo taisyklė].⁴
(8*) *Buvimo tikrąja dalimi* ryšys yra tranzityvus.

Iš šių prielaidų logiškai kyla asmenų paprastumo tezė:

- (9*) Neturiu tikrųjų dalių – esu paprastas objektas.

Formalus samprotavimo išdėstymas atrodo šitaip (a – „aš“; b – „mano kūnas“):

- (1*) $\exists x x = a \wedge \exists x x = b$.
(2*) $\sim (a = b)$.
(3*) $\forall x [x \ll b \rightarrow \sim (a = x)]$.
(4*) $\forall x (x \ll a \rightarrow x \ll b)$.
(5*) $\forall x \forall y_1 \forall y_2 \dots \forall y_n [(y_1 \ll x \wedge y_2 \ll x \wedge \dots \wedge y_n \ll x) \rightarrow \exists z [z = \lceil y_1 + y_2 + \dots + y_n \rceil \wedge (z \ll x \vee z = x)]]$.⁵
(6*) $\forall x \forall y \{y \ll x \rightarrow \exists z [z \ll x \wedge \sim (z = y) \wedge \sim (z \ll y)]\}$.
(7*) $\forall x \forall y \{(\exists z z \ll x \wedge \exists z z \ll y) \rightarrow [x = y \equiv \forall z (z \ll x \equiv z \ll y)]\}$.
(8*) $\forall x \forall y \forall z [(x \ll y \wedge y \ll z) \rightarrow x \ll z]$.
(9*) $\sim \exists x x \ll a$.

Toliau Lowe siūlo protavimą *ad absurdum*, kuris turi įrodyti, jog priėmus tezę, kad esu sudėtingas objektas, taigi turiu kokias nors savo tikrąsias dalis, dėl šios prielaidos patenkama į prieštaravimą. Norėdami argumentuoti tarkime, kad:

- (10*) Turiu kokias nors savo tikrąsias dalis ir kiekviena iš tų dalių yra mano tikroji dalis.

Tolesnis samprotavimas parodo, ko-
kiu būdu (10*) prielaida veda prie prieš-
taringos išvados:

- (11*) Turiu kokias nors tikrąsias dalis (10*).
(12*) Mano kūnas turi tikrąsias dalis (4*), (11*).
(13*) Yra toks x , kad x yra mano tikrųjų dalių suma ir x yra mano kūno tikra dalis arba x yra identiškąs mano kūnui (12*), (5*).
(14*) Yra mano tikrųjų dalių suma r ir ta suma yra mano kūno tikra dalis arba yra identiškąs mano kūnui (13*).
(15*) Yra mano tikrųjų dalių suma r (14*).
(16*) Mano tikrųjų dalių suma r nėra identiškąs jokiai mano tikrajai daliai (11*), (6*), (10*), (15*).
(17*) Kiekviena iš mano tikrųjų dalių yra mano tikrųjų dalių sumos r tikra dalis (15*), (16*).
(18*) Bet kuriam x : jeigu x yra mano tikra dalis, tai x yra identiškąs kuriai nors mano tikrajai daliai (10*).
(19*) Bet kuriam x : jeigu x yra mano tikra dalis, tai x yra mano tikrųjų dalių sumos tikra dalis (17*), (18*).
(20*) Yra toks x , kad x yra mano tikrųjų dalių suma ir x yra mano tikra dalis arba x yra identiškąs man (11*), (5*).
(21*) Yra mano tikrųjų dalių suma w ir suma w yra mano tikra dalis arba yra man identišką (20*).
(22*) Yra mano tikrųjų dalių suma w (21*).
(23*) $r = w$ (15*), (22*).
(24*) Mano tikrųjų dalių suma r yra mano tikra dalis arba yra man identišką (21*), (23*).
(25*) Bet kuriam x : jeigu x yra sumos r tikroji dalis, tai x yra mano tikroji dalis (8*), (24*).

- (26*) Bet kuriam x : x yra mano dalis visada ir tik tada, kai x yra sumos r tikra dalis (19*), (25*).
- (27*) Yra toks x , kad x yra mano tikra dalis ir yra toks x , kad x yra sumos r tikra dalis (11*), (17*).
- (28*) Esu identišką sumai r visada ir tik tada, kai – bet kuriam x : x yra mano dalis visada ir tik tada, kai x yra sumos r tikra dalis (27*), (7*).
- (29*) Esu identišką sumai r (26*) ir (28*).
- (30*) Suma r yra mano kūno tikroji dalis arba ji yra jam identišką (14*).
- (31*) Suma r yra mano kūno tikroji dalis (priel.), (30*).
- (32*) Jeigu suma r yra mano kūno tikroji dalis, tai netiesa, kad esu identišką sumai r (3*).
- (33*) Netiesa, kad esu identišką sumai r (31*), (32*), *contradictio* (29*).
- (34*) Suma r yra identišką mano kūnui (priel.), (30*).

(35*) Netiesa, kad esu identišką sumai r (2*), (34*), *contradictio* (29*); *qed*.

Šis argumentavimas aiškiai parodo, kad bandymas pripažinti asmenų sudėtingumo tezę iš karto sukelia prieštaravimą. Jeigu tezę apie sudėtingumą kiltų iš animalizmo, tai reikėtų pastarojo klaidingumą. Tai būtų labai nepageidautinas rezultatas. Kadangi remiuosi prielaida, kad šis argumentavimas yra formaliai taisyklingas, tai vienintelis būdas jam atremti yra paneigti jo materialųjį taisyklingumą. Norint pasiekti pageidaujama rezultatą, reikėtų įrodyti, kad bent viena iš pateikto samprotavimo prielaidų yra paprasčiausiai klaidinga arba bent jau nepakankamai pagrįsta. Tolesnė teksto dalis – bandymas žengti šiuo keliu.

ARGUMENTO PRIELAUDŲ ANALIZĖ

Dabar panagrinėsiu, kiek pagrįstos atskiros argumento prielaidos. Dėl pirmosios prielaidos, teigiančios konjunkcinę mano ir mano kūno buvimą, sunku būtų kaip nors abejoti – jeigu, žinoma, pritariame realistinei pozicijai. Atrodo, kad ši prielaida remiasi sveiku protu, intuicija. Ją neigiant reikėtų arba koku nors būdu eliminuoti asmenybės sąmoningumą, arba makroskopinius daiktus (kūnus), arba pripažinti kokią nors daugiau ar mažiau egzotišką redukcionizmo versiją (pavyzdžiui, daiktus pripažįstančią tik suvokinių pluoštu, o kūnus – įspūdžių konstruktą). Kadangi šie pasirinkimai yra blogiausiai atveju klaidingi ir itin nepatikimi, o geriausiai atveju – abejotini, diskutuoti, tai protingiausia šiai prielaidai tiesiog pritarti.

Sutikti su antrąja įrodymo prielaida nėra taip paprasta. Pirma, verta nurodyti, kad priimti šią prielaidą yra tolygu atmesti tam tikrą specifinę, materialią savo forma, asmenų teoriją. Ši specifinė teorija sutapatina asmenis su fiziniiais kūnais, o tikslesnė šios pozicijos išraiška priklauso nuo terminui „kūnas“ suteikiamos reikšmės. Antra, verta pažymėti, kad sutikti su šia prielaida dar nereikia pripažinti kokios nors dualizmo formos: subjektas gali, nebūdamas identišką kūnui, toliau pasilikti kažkuo grynai fizišką. Taikant animalistinį požiūrį, šią prielaidą galima priimti, tačiau tik su sąlyga, kad terminą „kūnas“ suprasime kaip fizini daiktą – kitų fizinių daiktų rinkinį ar agregatą. Vis dėlto jeigu norėtume terminą „kūnas“ interpretuoti kaip „gyvas

žmogaus organizmas", negalėtume kaip animalistai sutikti su šia prielaida, kadangi ji kvestionuotų paties animalizmo statusą. Dėl išvardytų priešasčių antra analizuojamo argumento prielaida atrodo nevienareikšmiška. Tačiau nenorėdamas *ab initio* stabdyti tolesnių nagrinėjimų, pateiksiu pirmą iš galimų jos interpretacijų. Tuo pačiu sutinku, kad ji teisinga: subjektas nėra (negali būti) organizmo fizinių dalių tiesiog rinkinys ar agregatas. Bet pridera pakartoti, jog sutikus su tuo, kad subjektas nėra kūnas, tai nereiškia, jog jis nėra ypatingos rūšies fizinis objektas (pvz., organizmas).

Panašiai siūlyčiau pažvelgti į trečią prielaidą. Manau, kad iš esmės galima jai pritarti, jeigu priimama interpretacija, pagal kurią posakis „mano kūno tikroji dalis“ bus suprantama kaip „mano kūną sudarančių objektų aibės mereologinė dalis“. Tačiau kritinių pastabų gali sulaukti tokia samprata, kai „kūno dalis“ reiškia „gyvojo organizmo dalis“, kadangi kai kuriais atvejais tai, kas iš pradžių buvo kokio nors organizmo dalis, vėliau gali funkcionuoti kaip savarankiškas organizmas. Dar daugiau pastabų įkvepia ketvirta prielaida, skelbianti, kad subjektas neturi jokios tikrosios dalies, kuri nebūtų jo kūno tikra dalis. Ši prielaida problemiška ne vien todėl, kad atrodo ginčytina termino „kūnas“ interpretacija, bet ir todėl, kad terminą „tikroji dalis“ galima interpretuoti labai įvairiai. Pirma, kyla abejonių, ar galima be išlygų teigti, kad terminai „kūnas“ ir „žmogaus organizmas“ yra sinonimai. Antra, atsižvelgiant į tai, ką argumentacijos autorius daugelyje vietų teigia dėl „tikrosios dalies“ sąvokos (pasitelkdamas, tarp kitko,

sudedamųjų, struktūrinių ir funkcinių dalių atskyrimą), randasi abejonė, kokio tiksliai tipo daiktai yra laikomi kintamosiomis vertėmis, kvantuojamomis šioje prielaidoje (ar, pvz., kraujo ar imuninė sistemos gali būti be išlygų suvokiamos kaip kūno sudedamosios dalys). Man regis, kad paneigti šios prielaidos teisingumą yra viena iš tikėtinų ir patikimų strategijų Lowe'o argumentacijai pakirsti.⁶

Kitos keturios prielaidos – tai klasikinės mereologijos tezės ir aksiomos. Čia nediskutuosiu dėl penktos prielaidos (*fuzijos* taisyklės) ir aštuntos (buvimo tikrąja dalimi ryšio tranzityvumo). Nors yra pagrįstų abejonių dėl tų teiginių vartojimo ne formaliose srityse, tos tezės atrodo neginčytinos bent tam tikrame vartojimo lauke. Šiek tiek kitaip atrodo šešta ir septinta tezės. Silpnojo papildinio taisyklė (šešta prielaida) teigia, kad jeigu objektas turi kokią nors tikrąją dalį, tai turi taip pat kokią nors kitą tikrąją dalį. Nors Lowe argumentuodamas neturi abejonių dėl šios tezės, savo naujausiame darbe, aptardamas katės Tibbles paradoksą, atrodo, aiškiai ją paneigia.⁷ Be abejo, minėta autoriaus reakcija yra daug žadantis išeities taškas žvelgiant per nagrinėjimo argumento griovimo strategijos prizmę. Mano nuomone, analizuodamas minėtą paradoksą, Lowe pagrįstai atmeta silpnojo papildinio taisyklę. Tačiau tokiu atveju neturėtų naudotis šia taisykle argumentui už asmenų paprastumą paremti. Visai atskira priežastis suabejoti šia prielaida galėtų būti ir aplinkybė, kuri pateikta kalbant apie trečią prielaidą.

Kiek mažiau vilčių teikia silpnojo ekstensionalumo taisyklės paneigimas (septinta prielaida), nors ir šiuo atveju atsive-

ria įdomi perspektyva. Jos sėkmė priklausytų nuo to, ar priimamas ginčus keliantis metafizinis požiūris, pripažįstantis glaudžią daiktų sutaptį. Silpnąjo ekstensionalismo taisyklė neleidžia atvejo, kad du skirtingi objektai būtų komponuojami tiksliai iš tų pačių dalių. Juk galima įsivaizduoti situaciją, kurioje du skirtingi objektai (čia: objektai su skirtingomis sa-

vybėmis) turi tiksliai tas pačias dalis (pvz.: fizinis pastatas [jo medžiaga – lenk. *bryła*, angl. *a lump*] ir namas – namai gali būti jaukūs, pastatas – veikiau ne). Tokio tipo požiūris turi savo kainą, su kuria reikia sutikti (pvz., kad trūksta įtikinamo išaiškinimo, iš kur atsiranda savybių skirtumai, kartu nesant struktūros skirtumų), galbūt todėl jis neturi daug šalininkų.

TOLESNĖS KRITINĖS PASTABOS

Čia pateikta analizė atskleidžia, kad yra galimybė paneigti diskutuojamojo įrodymo materialų taisyklingumą kvestionuojant bent vieną iš šių tezių:

- (a) Nesu identiškas savo kūnui (kadangi terminą „kūnas“ galima suprasti kaip „gyvas žmogaus organizmas“).
- (b) Nesu identiškas jokiai savo kūno tikrajai daliai (kadangi tam tikros gyvų organizmų dalys esant tam tikroms sąlygoms pačios gali būti tokie organizmai).
- (c) Neturiu jokios tikrosios dalies, kuri nebūtų mano kūno tikroji dalis (kadangi yra organizmų dalių, kurios nėra jų konstitucinės dalys).
- (d) Jeigu duotasis objektas turi kokią nors tikrąją dalį, tai yra kita jo dalis, kuri nėra tos pirmosios dalies tikra dalis (kadangi Lowe atmeta šią tezę kitame kontekste).
- (e) Jokie du tikrąsias dalis turintys objektai neturi tiksliai tų pačių tikrųjų dalių tuo pačiu laiku (kadangi gali egzistuoti du tos pačios mereologinės struktūros objektai, kurie skirsis modalinėmis, istorinėmis savybėmis bei išlikimo sąlygomis).

Aišku, norėdami pripažinti šito samprotavimo išvados klaidingumą, privalome kvestionuoti vienos iš čia pateiktų

tezių teisingumą (arba pagrįstumo lygį). Tam pakanka, pvz., pritarti autoriui ir atmesti silpnąjo papildinio taisyklę (d).

Yra ir kitų priešasčių skeptiškai vertinti Lowe'o argumentaciją. Tai bendresnės, metodologinio pobūdžio priešastys. Pirma, pažymėtina, kad animalizmo šalininkas gali protestuoti, jog šiuo argumentu jiems priskiriami požiūriai, kurių jie visai neprivalo laikytis. Pavyzdžiui, dėl antros ir trečios prielaidų kyla abejonių, ar jos yra atitinkamų, animalisto primamų, teiginių neiginiai. Įtariu, kad bent dalis animalizmo šalininkų, įskaitant ir mane, linkę sutikti su minėtomis prielaidomis, bet tik todėl, kad jos neigia teiginius, kurie animalizmo požiūriu yra triviali klaida. Tuo tarpu Lowe leidžia suprasti, kad tos prielaidos – tai esmingiausių animalizmo tezių neiginiai. Antra, kyla pagrįsta abejonė, ar klasikinės mereologijos sąvokos – „buvimas dalimi“, „buvimas tikrąja dalimi“, „buvimas tikrųjų dalių suma“ – gali būti be kliūčių taikomos subjekto (asmens) sąvokai, kuri, *nota bene*, apibūdinama daugiausia psichologijos terminais, ar kūno kaip gyvo žmogaus organizmo sąvokai (kadangi organizmas turi ne tik sudedamąsias, bet

ir struktūrinės bei funkcinės dalis). Reikia priminti, kad Lowe'o siūloma terminija suponuoja, kad organizmai yra substanciniai sudėtiniai objektai (*integrates*), o ne paprasti rinkiniai ar agregatai. O Lowe priskiria animalistams interpretaciją, pagal kurią organizmai yra paprasti agregatai. Trečia, dėl siūlomo samprotavimo pažymėtina, kad jo formalus taisyklingumas yra be priekaištų tol, kol nesvarstomas argumentų už substancinį dualizmą kontekste. Reikia pažymėti, kad antra nagrinėjamo argumento prielaida yra kito Lowe'o įrodymo – nedalumo argumento (*the indivisibility argument*)⁸ – išvada. Dar kebliau, kad argumento už

asmenų paprastumą išvada vėlgi yra minėto nedalumo argumento prielaida. Sugretinę šiuos abu argumentus, greitai pastebėsime klaidą *circuli in demonstrando*. Ketvirta, atsižvelgiant į ankstesnę pirmą pastabą, verta pakartoti, kad (2*) – (4*) prielaidos gali pasirodyti patrauklios, nes jos yra *de facto* radikalčiai neįtikinančių požiūrių neiginiai (priimant Lowe'o sugestijuojamas esmingiausių sąvokų interpretacijas). Turint omeny šią aplinkybę, atrodo, kad nagrinėjamos argumentacijos sėkmę lemia per daug šabloniškas, supaprastintas konkuruojančių požiūrių vertinimas. Jeigu taip būtų, Lowe'o argumentacijoje būtų klaida *straw man*.

IŠVADOS

Atlikta analizė leidžia daryti šias išvadas. Argumentas už asmenų paprastumą yra formaliai taisyklingas, jei priimama, kad nei viena jo prielaida nėra kitų argumentacijų išvada, o jo išvada nėra pateikiama minėtose argumentacijose kaip viena iš prielaidų. Šis argumenas yra taisyklingas ir materialiai, jeigu atitinkamai interpretuojamos (2*) – (4*) prielaidos bei neproblemiškais laikomi klasikinės mereologijos teiginiai. Tačiau, kaip galima įsitikinti, minėtoms prielaidoms galima

taikyti alternatyvias interpretacijas, kurios nepriimtinos animalizmui. Be to, kyla abejonė, ar silpnojo papildinio ir silpnojo ekstensionalizmo taisyklės gali būti be išlygų taikomos ne formaliose srityse. Turėdamas omenyje nurodytas problemas esu linkęs daryti išvadą, kad argumentas už asmenų paprastumą yra neįtikinantis ir pasilieku prie animalistinės subjekto interpretacijos, pasak kurios asmuo yra sudėtingas materialus objektas, identiškas gyvam žmogaus organizmui.

Literatūra ir nuorodos

¹ Plg. E.J. Lowe. *Substance and Selfhood*, *Philosophy* 66(1991), p. 88–89; šio autoriaus: *Subjects of Experience*. – Cambridge University Press, Cambridge 1996, p. 39–44; šio autoriaus: *An Introduction to the Philosophy of Mind*. – Cambridge University Press, Cambridge 2000, p. 18–21; ir taip pat: *In Defence of the Simplicity Argument*. – *Australasian Journal of Philosophy* 78(2000), p. 105–112.

² Žr. E.T. Olson. *Human Atoms*. – *Australasian Journal of Philosophy* 76(1998), p. 396–406. Tolesnės Olsono kritikos tema plg. šio autoriaus: *What Are We? A Study in Personal Ontology*. – Oxford University Press, Oxford 2007, p. 177–179.

³ Žr. E.J. Lowe. *Identity, Composition, and the Simplicity of the Self: Soul, Body, and Survival. Essays on the Metaphysics of Human Persons*, (red.) K. Corcoran. – Cornell University Press, Ithaca

2001, p. 139–158. Plg. šio autoriaus: *Substance Dualism: A Non-Cartesian Approach. The Waning of Materialism*, (red.) R.C. Koons, G. Bealer. – Oxford University Press, Oxford 2010, p. 444–446.

⁴ Dėl mereologijos tezių interpretacijos plg. P. Simons. *Parts: A Study in Ontology*. – Clarendon Press, Oxford 1987, p. 37–41.

⁵ Reiškini $'z = \lceil y_1 + y_2 + \dots + y_n \rceil'$ reikia skaityti: 'z yra objektų y_1, y_2, \dots, y_n ' suma.

⁶ Lowe, pavyzdžiui, rašo: "Consider, for example, an organic molecule and the various atomic and subatomic particles which compose it. There are parts of such a molecule, namely, the various valence bonds that give it its structure, which are not composed by any of the objects that compose the molecule. Those valence bonds are real parts of the molecule, which would have to be represented as such in any adequate model or diagram of the molecule. Two different kinds of molecule can have the same kinds of objects composing them, but differ in their structure as a consequence of having different kinds of valence bonds. A valence bond, I shall say, is a *structural* part of a molecule, whereas the various particles composing it are *component* parts of it. And my contention is that when one

object composes another, they differ at least in their structural parts." Plg. šio autoriaus: *Identity, Composition...*, p. 149. Čia savaime kyla klausimas: jeigu šio pobūdžio samprotavimus galime be kliūčių taikyti paprastai DNA molekulei, tai kodėl negalėtume to paties taikyti komplikuojam žmogaus organizmui?

⁷ Autorius rašo: "But what then is Tib, subsequent to the annihilation of Tail, given that Tib is not then – much less previously – a *cat*? My answer is that Tib remains what it was before, namely, a part of the cat Tibbles – albeit a part which now *wholly composes* Tibbles ('wholly composes' Tibbles in the sense that Tibbles now has no other part that is not materially included in Tib). [...] This answer requires me to deny what is known, by mereologists, as the *weak supplementation principle*, according to which, if an object has a proper part, then it also has *another* proper part which is not a proper part of that first part." Plg. taip pat *More Kinds of Being: A Further Study of Individuation, Identity, and the Logic of Sortal Terms*. – Wiley-Blackwell, Oxford 2009, p. 95.

⁸ Žr.: E. Jonathan Lowe. *Substance Dualism: A Non-Cartesian Approach. The Waning of Materialism ...*, p. 443–444.